

Manželské a rodinné poradenstvo v cirkvi

Marital and family counselling in the church

Peter Vansač

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. Bratislava

Detailované pracovisko bl. Metóda Dominika Trčku, Michalovce

Recenzent/Review: PaedDr. ThDr. Martin Jurašek, PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o. Bratislava

Submitted/Odoslané: 25. 05. 2016

Accepted/Prijaté: 16.06.2016

Abstrakt: Predmanželské, manželské a rodinné poradenstvo v cirkvi uskutočňuje sa v dvoch rovinách. Prvá rovina sa nazýva vnútorné fórum to znamená, že sa uskutočňuje obyčajne vo sviatosti zmierenia alebo v duchovnom rozhovore. Druhá rovina poradenstva sa uskutočňuje v bežnom rozhovore s veriacim človekom, ktorý prichádza za kňazom alebo pastoračným pracovníkom v konkrétnom probléme.

Obsah poradenstva v manželstve sa týka najmä týchto problémov: odlúčenie manželstva pri trvaní zväzku, prekážok v manželstve, nulity manželstva. Rodinné poradenstvo sa týka vzťahových, výchovných, sociálnych problémov. V príspevku uvádzame osoby zodpovedné za poradenstvo v Cirkvi.

Kľúčové slová

Cirkev. Manželstvo. Nulita manželstva. Poradenstvo. Rodina.

Abstract: Premarital , marital and family counseling in the church is carried out at two levels . The first level is called the internal forum, this means that usually takes place in the sacrament of reconciliation or spiritual conversation. The second level consulting is carried out in casual conversation with a believer who comes for the priests and pastoral workers in particular situations.

Content advice in marriage shall cover the following issues: separation of marriage in lasting relationship, barriers to marriage, nullity of marriage. Family counseling is

concerning relational, educational, social problems. In the paper list are presenting the persons responsible for consulting in the Church.

Keywords: Church . Marriage . Nullity of marriage. Consulting . Family

Úvod

Manželské a rodinné poradenstvo uskutočňované v cirkvi má svoje špecifiká. Odohráva sa na dvoch fórach:

1. vnútornom – obyčajne to býva pri sviatosti zmierenia alebo duchovnom rozhovore. Tu kňaz – poradca obyčajne radí a vysvetľuje skutočnosti, ktoré sa týkajú svedomia človeka. Často kňaz býva konfrontovaný s kultúrou prostredia, zvyku, nesprávnej rady inou osobou alebo praktizovaním života iných ľudí. I napriek tomu kňaz je povinný poradiť v súlade s náukou cirkvi, aby osobu, ktorá mu dala dôveru, neuviedol do omylu.

2. vonkajšom – býva to pri požiadaní nejakej služby od cirkvi, bežnom rozhovore, pri katechéze, kázni, na začiatku blízkej prípravy na sviatostné manželstvo, pri riešení manželskej krízy a iných príležitostiach.

Obyčajne osoby, ktoré sa radia, už majú nejaké poznatky, ako by mal byť riešený ich problém, ale nemajú istotu. Úlohou kňaza je detailne objasniť náuku cirkvi a riešenie, ktoré poskytuje cirkev pomocou

právneho poriadku alebo svojou pastoračnou praxou.

Charakteristika pojmov

Podľa Schavela a Oláha, (2010, s. 14 – 15) slovo poradenstvo je odvodené od slova radiť. Poradca je človek, ktorý dáva rady alebo návody, ale nie hotové riešenia a nedisponuje prostriedkami, ktoré klientovi pomôžu zvládnuť situáciu či vyriešiť problém. Radenie ako činnosť plní špecifické funkcie v živote ľudí, vo vývoji ich vzájomných vzťahov, procese učenia, interpersonálnej komunikácie a uspokojovaní informačných potrieb. Takéto atribúty má manželské a rodinné poradenstvo v cirkvi.

Pojem Cirkvi

V Biblii sa Cirkev označuje výrazom ekklesia (z gréckeho slova „ek-kaliein“, ktoré znamená „volať z“). Ide o označenie zhromaždenia ľudí, obce. Vo svetskom význame sa toto slovo používalo na označenie zhromaždenia všetkých slobodných občanov mesta, ktoré malo rozhodnúť o verejných otázkach. Názov „ekklesia“ („zvolanie“) je priliehavý pre Cirkev, pretože Cirkev všetkých zvoláva a zhromažďuje v jedno. Na rozdiel od starozákonného zhromaždenia Izraelitov, Boh v novozákonnej Cirkvi zvoláva svoj ľud zo všetkých národov a zo všetkých končín zeme. Slovenské slovo „cirkev“

pochádza podobne ako výrazy v germánskych jazykoch (Kirche, kerk, church), z gréckeho slova kyriake, čo znamená „tá, ktorá patrí Pánovi“. V kresťanskej terminológii slovo „cirkev“ označuje celé všeobecné spoločenstvo veriacich, ale tiež miestne spoločenstvo (miestnu cirkev) alebo aj liturgické zhromaždenie. Tieto významy nemožno od seba oddeľovať (Bučko 2009, s. 58 – 59). Katechizmus Katolíckej cirkvi k tomu dodáva, že Cirkev je ľud, ktorý Boh zhromažďuje po celom svete. Jestvuje v miestnych spoločenstvách a uskutočňuje sa ako liturgické, najmä však eucharistické zhromaždenie (Katechizmus katolíckej cirkvi 1999, čl. 751 – 752).

Poslaním cirkvi je spasit' ľudí vierou v Krista a jeho milosťou. Preto apoštolát Cirkvi je zameraný na to, aby slovom i skutkom sprístupnil blahozvesť Kristovu všetkým ľuďom. (Apostolicam actuositatem, čl. 6). Ježiš zveruje apoštolom konkrétnu úlohu: „Hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16, 15). Vo chvíli nanebovstúpenia nádej učeníkov sa ohraničuje na kráľovstvo Izraela, preto sa pýtajú svojho Učiteľa: „Pane, už v tomto čase obnovíš kráľovstvo Izraela?“ (Sk 1, 6). Odpoveď Spasiteľa im jasne poukazuje, že je treba prekročiť ten horizont, a že oni sami sa majú stať jeho

svedkami nielen v Jeruzaleme, ale i v Judei i Samárii „až po samý kraj zeme“ (Sk 1, 8). Misia Cirkvi je zviazaná:

1. s ohlasovaním Božieho slova (kerygma-martýria). Kerygma – ohlasovanie, je podstatou evanjelia a základným prameňom prvokresťanskej tradície. Kerygma bola najprv zaznačená v novozákonných spisoch (Porov. 1 Kor 15, 1-8, Rím 1, 1-6), potom bola formulovaná ako vyznanie viery a napokon bola definovaná v dogmatických vyhláseniach Cirkvi (Heriban 1998, s. 577).

2. vysluhovaním sviatostí (liturgia). Liturgia sviatosti a svätenín spôsobuje, že dobre disponovaným veriacim sa posväcujú takmer všetky udalosti ich života milosťou Božou. Milosť Božia má prameň vo veľkonočnom tajomstve umučenia a smrti a zmŕtvychvstania Krista, z ktorého čerpajú sviatosti a sväteniny svoju účinnosť (Sacrosanctum concilium 1969, čl. 61).

3. službou lásky (diakónia). Benedikt XVI. o tejto službe lásky píše, že láska caritas bude vždy potrebná aj v najspravodlivejšej spoločnosti (Deus caritas est 2006, čl. 25, 29b).

V cirkevných dokumentoch sa s klasickým pojmom poradenstvo nestretáme, nakoľko každé „slovo o Bohu“ ktoré povie pápež, biskup, kňaz, ale aj veriaci človek má

charakter hlásania evanjelia, učenia cirkvi, rady duchovného vodcu, duchovného vedenia, duchovnej formácie a umeniu správne žiť. V týchto pojmoch je zahrnutý aj pojem poradenstvo pre manželov a rodiny, ktorého cieľom je život v pravde a láske, ktorý má viesť manželov a rodinu k jedinému cieľu – večnej spáse. Z tohto dôvodu vyšpecifikujeme tieto pojmy:

Hlásanie evanjelia

Ježiš zveruje apoštolom konkrétnu úlohu: „Hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16, 15). Vo chvíli nanebovstúpenia nádej učeníkov sa ohraničuje na kráľovstvo Izraela, preto sa pýtajú svojho Učiteľa: „Pane, už v tomto čase obnovíš kráľovstvo Izraela?“ (Sk 1, 6). Odpoveď Spasiteľa im jasne ukazuje, že je treba prekročiť ten horizont, a že oni sami sa majú stať jeho svedkami nielen v Jeruzaleme, ale i v Judei i Samárii „až po samý kraj zeme“ (Sk 1, 8). Skutky apoštolov hovoria o tom, že ohlasovanie evanjelia sa zameralo najprv na Izrael a potom na ostatné národy. V prvom rade dvanásti pod Petrovým vedením hlásali radostnú zvesť. Potom to boli spoločenstvá veriacich, ktorí svojím štýlom života, preniknutím Ježišom vydávali svedectvo života pred pohanmi a privádzali ich k obráteniu. Pavol a Barnabáš po pôste, modlitbe a slávení Eucharistie spoznali, že Duch si ich vyvolil na zvláštne

poslanie ohlasovať radostnú zvesť medzi pohanmi. (por. Sk 13, 1-4) (Redemptoris missio 1994, čl. 27).

Učenie cirkvi

Učenie Cirkvi má za cieľ pomáhať všetkým ľuďom našej doby, či veria v Boha, alebo ho výslovne neuznávajú, aby jasnejšie poznávali svoje povolanie, budovali svet, ktorý by lepšie zodpovedal jedinečnej dôstojnosti človeka (Gaudium et spes, čl. 91). Evanjelizácia ako služba vyučovania má byť srdcovou záležitosťou každého katolíka osobitne však rodičom, učiteľom, ktorí majú na starosti výchovu mladej generácie. Služba vyučovania prináleží zvlášť biskupom a kňazom, ktorí dostali od Cirkvi osobitnú misiu. Služba vyučovania vyplýva z dvoch princípov:

- zo samotnej ľudskej prirodzenosti, ktorá vedie človeka k tomu, aby sa delil s dobrom, ktoré nadobudol, aby poradil tomu, kto radu potrebuje. Toto vnútorné pnutie ľudskej prirodzenosti je tým väčšie, čím o väčšie dobro sa jedná.
- služby vyučovania vyplýva tiež z pozitívneho Božieho zákona, pretože Ježiš Kristus prikazuje apoštolom, aby ohlasovali Evanjelium všetkým národom (Čitbaj, 2012, s. 154-155).

Dar Svätého Ducha - dar rady a rozvážnosť spojená s prijatím rady

Katechizmus Katolíckej cirkvi uvádza, že morálny život kresťanov posilňujú dary

Svätého Ducha. Sú to stále dispozície, ktoré robia človeka ochotným riadiť sa vnuknutiami Svätého Ducha. Je sedem darov Svätého Ducha: dar múdrosti, dar rozumu, dar rady, dar sily, dar poznania, dar nábožnosti, dar bázne voči Bohu. Tieto dary spôsobujú, že veriaci sú ochotní pohotovo poslúchať Božie vnuknutia (Katechizmus katolíckej cirkvi 1999, čl. 1830,1831).

Kardinál Špidlík (2000, s. 208) radu, poradenstvo spája s rozvážnosťou človeka. Podľa neho rozvážny človek, ak má riešiť jednotlivé vážne prípady, tak sa rád poradí. Uvádza príklad rímskeho univerzitného profesora, ktorý mal zlú povest', pretože odmietal dizertačné práce. Vraveli o ňom, že kladie veľmi vysoké požiadavky. On však túto „poveš' o sebe“ spresnil poznámkou, že všetky práce mohli pokojne prejsť, keby ich autori mali trocha skromnosti v sebe a dali si poradiť skôr, než úradne predložili svoj text.

Formácia

Malý synonymický slovník, slovo „formovať“ definuje ako stvárňovať, vychovávať človeka (Pisarčíková, Michalus 1987, s. 34). V užšom slova zmysle tento termín môžeme chápať ako komplex procesov, ktoré napomáhajú skvalitniť vzdelanie a vedomosti spolupracovníkov v sociálnej oblasti. Zároveň sú dôležitým faktorom pri tvorení

ich osobnosti tak, aby boli stále väčším prínosom pre celú sociálnu sféru a sieť sociálnych služieb a zariadení na Slovensku. V tomto kontexte teda rozumieme pojmu formácia ako prirodzený rast vo svojom povolání. Formovať sa znamená získavať nové skúsenosti, osvojovať si nové schopnosti a prenikať čoraz hlbšie do podstaty svojho povolania. Vo vzťahu k manželstvu tento pojem sa vzťahuje hlavne na prípravu do manželstva. Pápežská rada pre rodinu (2004, čl. 1, 2) vo svojej publikácii *Príprava na sviatosť manželstva* hneď v úvode zdôvodňuje význam prípravy na manželstvo je v tom, že manželský a rodinný život má osobitný význam pre dobro Cirkvi, celé kresťanské spoločenstvo a predovšetkým pre manželov. Rozhodnutie manželov je tak závažné, že nemôže byť nepripravené a unáhlené. Pre všetkých, ktorí chcú prijať sviatosť manželstva, je príprava na sobáš najvhodnejším a výsadným okamihom „Kairós“, čas v ktorom Boh hovorí k snúbencom a vzbudzuje v nich vnímavosť pre povolanie na manželstvo (Príprava na sviatosť manželstva 2004, čl. 1,2).

Duchovné vedenie

Špidlík (2000, s. 93) je toho názoru, že základnú duchovné vedenie potrebujú všetci ľudia. Úplne nevyhnutné je pre tých,

ktorí sa pripravujú na manželstvo, alebo rehoľný kňazský stav, začiatocníci v duchovnom živote, ľudia tvrdej a nezdolnej povahy, úzkostliví mladí ľudia a mladí manželka. Ak si raz za čas dávame kontrolovať svoje telesné zdravie, o to je potrebnejšia kontrola takej jemnej schopnosti, akou je svedomie. Duchovný vodca nenahradzuje svedomie, ale zabezpečuje správnosť a neomylnosť jeho hlasu.

Podľa Špidlíka (1983, s. 332) duchovné vedenie nie je sama o sebe funkcia hierarchická, kňazská ani jurisdikčná. Je to disponibilita niektorých ľudí vziať na seba starostlivosť o spásu iného človeka. Preto podľa Jastrzaba, In: (Augustyn, 2010, s. 185) ten čo hľadá pomoc, si volí osobu vo viere, ktorá sa v duchovnom vedení stáva spoločníkom na cestách viery. Týmto spoločníkom nemusí byť kňaz, môže ním byť každá osoba obdarovaná osobitnými charizmami rozoznávania duchov, empatiou, schopnosťou určiť diagnózu, darom rady a pod. Na duchovných sprievodcov sú kladené nároky v oblasti intelektuálno-duchovnej skúsenosti. Medzi takýchto ľudí môžu patriť pedagógovia, psychoterapeuti, sociálni pracovníci a iné osoby schopné duchovne a psychicky pomáhať.

Umenie správne žiť

Myšlienka umenie správne žiť sa tiahne celou Bibliou. Biblický učiteľ sa zapodieva najmä tým, aby vedel, ako správne usporiadať svoj život a aby dosiahol šťastie. Každý človek, ktorý je odborník vo svojom remesle, si zasluhuje meno múdry, no múdrym je predovšetkým odborník v umení správne žiť. (Iz 40, 20) Biblický učiteľ, aby podoprel svoje rady, odvoláva sa na skúsenosť starcov, no jeho inšpirácia pochádza z niečoho vyššieho, než je skúsenosť a to z viery v Boha. (Sir 51, 13-30) (Léon-Dufour, 1990, s. 629). Medzi takýchto učiteľov patrili patriarchovia, proroci kňazi, králi. Ako príklad uvádzame autora knihy Sirachovcovej Jezusa, ktorý bol syn Sirachovcov. Býval v Jeruzaleme, patril do triedy (soferim – pisári) čiže znalcov a učiteľov Zákona. Od mladosti sa s láskou venoval štúdiu Zákona a v dospelom veku otvoril školu, aby mohol iným, najmä mladým ľuďom, odovzdať životné rady, múdrosti. Viedol pokojný život v rodinnom kruhu milovanej manželky a svojich detí (dcér), ktoré vychoval múdro a učil ich správne žiť, aby mu v živote nerobili hanbu (Heriban 1997, s. 224).

Predmanželské, manželské a rodinné poradenstvo in foro interno

Kňaz – spovedník ako duchovný vodca manželov a rodiny

Duchovné vedenie vo sviatosti pokánia sa svojím charakterom odlišuje od mimo sviatostného duchovného vedenia. Takéto duchovné vedenie sa nazýva sviatostným. Pole jeho pôsobnosti určujú oficiálne vyhlásenia Cirkvi. Najpodstatnejšie obsahuje po synodálna exhortácia Jána Pavla II. *Reconciliatio et penitentiae*, kde v kontexte zmierenia a duchovného vedenia píše: „*Prvá forma obradu tiež dovoľuje, vďaka svojmu individuálnemu rázu, spojiť sviatosť pokánia s duchovným vedením, ktoré i keď je čosi odlišné od sviatosti, dá sa s ňou dobre spojiť.*“ (Reconciliatio et penitentiae 1983, čl. 32).

Taktiež Katechizmus Katolíckej cirkvi poukazuje na možnosť vykonávať duchovné vedenie počas spovede a to implicitne, keď poukazuje na spovedníka, ktorý „*vykonáva:*

- *službu dobrého pastiera, ktorý hľadá stratenú ovcu,*
- *službu milosrdného Samaritána, ktorý ošetruje rany,*
- *otca, ktorý čaká na márnokratného syna a pri jeho návrate ho víta,*
- *spravodlivého sudcu, ktorý nehľadí na osobu a ktorého súd je zároveň spravodlivý a milosrdný.*“ (Katechizmus katolíckej cirkvi 1999, čl. 1465).

Osoba prežívajúca vnútornú krízu v manželstve alebo v rodine (manželskú krízu, rozvod, výchovné problémy s deťmi

a iné) najskôr hľadá pomoc u spovedníka tak, že pristupuje k sviatosti zmierenia. Niekedy si však prináša so sebou aj magické presvedčenie, že rozhrešenie ju oslobodí od konfrontácie so svetom vlastných citov, myšlienok, postojov a správania. Niekedy očakáva, že sviatosť pokánia spôsobí vyliečenie jej psychických porúch. Spovedník v takomto prípade musí pamätať na ľudské hranice i spovednícke hranice. Nesmie preberať úlohu terapeuta alebo lekára psychiatra. Spovednica nie je a nemôže byť miestom metodologickej terapie. Umenie spovedníka spočíva v tom, že má tzv. „*terapeutické ucho*“, čiže umenie postrehnúť tón hlasu kajúcnika, cez ktorý poznáva, že s ním nie je všetko v poriadku. Základný nástroj pomoci spovedníka spočíva v tom, že:

1. Pozorne počúva kajúcnika. Čím viac kajúcnik cíti, že ho spovedník počúva, tým viac v ňom narastá pocit bezpečnosti a tým smelšie predstavuje svoj vnútorný duševný stav.
2. Je pokojný. Pokoj spovedníka zmierni nepokoj kajúcnika. V jeho očiach je spovedník silná osobnosť, pokojná, emocionálne vyvážená, poskytujúca oporu. Kajúcnik dostáva to, čo potrebuje, keď stratil emocionálnu rovnováhu.
3. Je zaangažovaný do problému kajúcnika. Krátke a jednoduché otázky sa musia týkať aktuálnej situácie kajúcnika.

Podstatná je subjektívna reakcia penitenta na udalosti, ktoré sa ho dotýkajú (prežívanie, vnímanie, správanie). Spovedník nemá zľahčovať váhu krízy a osoby, ktorá ju prežíva. Táto etapa pomoci sa musí skončiť jasným poznaním spovedníka, v čom spočíva kríza, v ktorej sa ocitla osoba hľadajúca pomoc. Spolu s penitentom musia hľadať konštruktívne možnosti riešenia problému. Szpakowski, In: (Augustyn, ed. 2010, 337 – 338).

S akými manželskými a rodinnými problémami sa najčastejšie stretáva spovedník v sviatosti zmierenia, kde poskytuje cenné rady?

Podľa Orzeszyna In: (Augustyn, ed. 2010, s. 254 - 264) k najt'ažším otázkam v manželstve, ktoré rieši spovedník sú morálne problémy snúbencov a manželov:

1. Voľný zväzok snúbencov – kohabitácia. Ako príčiny často uvádzajú problém s bývaním, nezamestnanosť alebo preto, lebo nasledujú aktuálny trend. Spovedník za nich nemôže vyriešiť bývanie, ani zamestnanie, ale má zdôrazniť, že ak ich zväzok má byť trvalý, nemôže byť budovaný na zlom základe. Je potrebné, aby si snúbenci položili základnú otázku, či chcú mať v budúcnosti šťastné manželstvo, alebo im jednoducho záleží iba na okamžitom riešení aktuálneho problému, ktorý riešia tým, že spoločne bývajú.

2. Problém antikoncepcie – náuka Cirkvi v tejto oblasti je jasná a nemeniteľná: „Cirkev vždy učila o vnútornom zle antikoncepcie, teda každého manželského aktu, ktorý je úmyselne učený neplodným.“ Jednoznačnosť stanoviska Cirkvi vzhľadom na morálnu normu nemožno stotožňovať s prísnosťou kňaza. V súvislosti s antikoncepciou kňaz rieši situácie: dlhé obdobie bez spoluzitia z dôvodu práce v zahraničí, poruchy v sexuálnom živote u manželov prežívajúcich krízu spôsobenú nezamestnanosťou, choroba manžela a manželky – napríklad žltacka typu C, strach pred ďalším tehotenstvom a iné. Sú to individuálne prípady, kde riešenie problémov sa musí odohrávať s veľkou vážnosťou a kňaz v rámci poradenstva in foro interno má poradiť spôsob ich riešenia, ktoré dajú manželom pocit pochopenia zo strany Cirkvi a milosrdenstva zo strany Boha. Knotz In: (Augustyn, ed. 2010, s. 265 - 267).

3. Problém manželskej neplodnosti s otázkou umelého oplodnenia. Ak manžel, manželka vyznávajú takýto zámer, úlohou spovedníka je naširoko vysvetliť náuku Cirkvi a poukázať na nemorálnosť takého oplodnenia. Je potrebné upozorniť, že oplodnenie *in vitro* sú morálne nesprávne. Každé dieťa má právo byť ovocím konkrétneho aktu manželskej lásky

svojich rodičov. Dôležité je, aby si manželia položili otázku, či túžia po dieťati len kvôli splneniu svojich túžob a ambícií alebo kvôli nemu samému.

4. Hriech abortu, čiže vražda nenarodeného dieťaťa. Žena obyčajne prežíva toto rozhodnutie bolestne a dramaticky, zatiaľ čo muž si naplno neuvedomuje naplno svoju zodpovednosť. K úlohám spovedníka patrí, aby prebudil jeho svedomie a naklonil ho ku spásnemu pokániu. Podľa Jána Pavla II. vedie cesta k duchovnému uzdraveniu ženy, ktorá sa dopustila abortu jedine cez zmierenie s Bohom a so sebou samou vo sviatosti pokánia (Evangelium vitae, čl. 99). Problém post abortívneho syndrómu je nepochybne výzvou pre spovedníkov. Dôležité je, aby vedeli pochopiť situáciu ženy nosiacej v srdci nezahojenú ranu, aby videli nielen zlo hriechu, ale aby dokázali vidieť aj ľudskú osobu. V mimoriadne ťažkých situáciách musí spovedník odporúčať návštevu psychiatra alebo psychológa. Sám musí byť pripravený ujať sa duchovného vedenia a predovšetkým musí vypočúť jej zdôvodnenie.

5. Sterilizácia, ktorá na dlhší čas alebo nenávratne spôsobuje neplodnosť. Terapeutická sterilizácia je morálne prípustná len vtedy, keď tento zákrok je vykonaný so súhlasom pacientky, má za cieľ záchranu zdravia alebo života ženy,

pričom niet alternatívnych medicínskych riešení. Inými slovami, ak je to podľa mienky lekárov nutné vzhľadom na priame, vážne ohrozenie života alebo zdravia matky. Naproti tomu sterilizácia je absolútne nedovolená len zo subjektívnych dôvodov bez objektívneho medicínskeho vyšetrenia.

Keď sa manželia spovedajú, že jeden z nich podstúpil sterilizáciu zo subjektívnych dôvodov a druhý z manželov ho v tom podporoval, je potrebné, aby spovedník uložil primerané pokánie, ktoré bude mať aj terapeutický a sociálny charakter (napr. materiálna pomoc mnohohodným rodinám).

Úlohou kňaza je sprevádzať manželov a pomáhať im na ceste ich povolania. Táto úloha sa týka aj pomoci v riešení sexuálneho spolužitia. Niekedy sa vyžaduje aj spolupráca kňaza s psychológom, využitie rady lekára, konzultácie s inštruktormi prirodzeného plánovania rodičovstva (Knotz In: Augustyn, ed. 2010, s. 271).

Predmanželské, manželské a rodinné poradenstvo in foro externo

Podľa Štefka v dnešnej dobe všade, kde kňaz vstupuje do problémov, ktoré sa týkajú človeka, musí dôsledne dodržiavať ako prvú podmienku: „Musí si nájsť čas.“ Je len samozrejmé, že túto zásadu musí rešpektovať v takej citlivej otázke ako je

poradenstvo, duchovná rada, duchovné vedenie pre snúbencov alebo manželov (Štefko 2003, s. 117).

Ovocie duchovného vedenia závisí nielen od úprimnosti danej osoby, ale musí sa zakladať na pravde a musí viesť k objavovaniu pravdy, lebo pravda má vyslobodzujúcu moc. Úprimnosť zasahuje psychologickú sféru človeka a pravda zase má ontologický vzťah a zasahuje hlbšie vrstvy ľudskej prirodzenosti.

V rámci predmanželskej prípravy kňaz poskytuje poučenie (poradenstvo) najmä čo sa týka významu manželstva, vzájomných povinností manželov, manželských prekážok a povinnosti a práve vychovať deti. (Kódex kánonov východných cirkví 1990, kán. 783 § 1). Klasickým príkladom poradenstva je informácia snúbencov o manželských prekážkach, ktoré robia osobu nespôsobilú na platné manželstvo (Kódex kánonov východných cirkví 1990, kán. 790, § 1).

Kódex kánonov východných cirkví (1990, kán. 800 – 812; Porov.: KKP, 1073 – 1094) uvádza tieto prekážky: vek – predpísaný na uzavretie manželstva je muž 16 rokov a žena 14 rokov, impotencia, zväzok predchádzajúceho manželstva, posvätný stupeň (diakon, kňaz, biskup), verejný sľub čistoty v rehoľnom inštitúte, smrť svojej manželskej stránke za účelom manželstva s istou osobou, pokrvstvo,

verejná mravopočestnosť, duchovné príbuzenstvo, adopcia.

Najčastejšie prekážky medzi snúbencami v slovenských podmienkach sú:

1. Manželstvo s nepokrsteným – je bez predchádzajúceho dovolenia kompetentnej authority zakázané. Dovolenie môže z oprávneného dôvodu dovoliť miestny hierarcha (ordinár), pričom musia byť splnené tieto podmienky:

- katolícka stránka má vyhlásiť, že je pripravená odstrániť nebezpečenstvá odpadnutia od viery a dá úprimný prísľub, že urobí všetko, čo je v jej silách, aby deti narodené z tohto manželského zväzku boli pokrstené a vychovávané v katolíckej cirkvi.
- nepokrstená stránka je si naozaj vedomá prísľubov nekatolíckej stránky.
- obidve stránky sú poučené o cieľoch a podstatných vlastnostiach manželstva, ktoré nesmie vylučovať ani jeden zo snúbencov. (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 803, 814; Porov.: KKP, 1086, 1061).

Dišpenz od prekážky disparitas cultus (jedna stránka je katolícka a druhá je nepokrstená – kán. 803) vybavuje príslušný (farár) kňaz, pričom v žiadosti musí uviesť kanonický dôvod pre povolenie slávenia manželstva. Najčastejšie dôvody sú:

- duchovné dobro snúbencov,

- pravdepodobnosť, že snúbenci by žili v neplatne uzatvorenom manželstve,
- vzájomná pomoc v pokročilom veku (sociálny dôvod).

2. Manželstvo medzi dvoma pokrstenými, z ktorých jedna stránka je katolícka, druhá nekatolícka (mixta religio). V našich podmienkach prichádza do úvahy sobáš medzi katolíkom (východného alebo západného obradu) a kresťanmi, ktorí nemajú plné spoločenstvo s katolíckou cirkvou. Aj v tomto prípade sobáš je neplatný bez predchádzajúceho dovolenia kompetentnej autority (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 813, 814; Porov.: KKP, 1060, 1061). Postup pri vybavovaní dovolenia (dišpenzu) je podobný ako pri prekážke manželstva s nepokrsteným (disparitas cultus).

3. Zväzok predchádzajúceho manželstva. Neplatne sa pokúša o manželstvo, kto je viazaný zväzkom predchádzajúceho manželstva. Týka sa to rozvedených osôb, ktorých pôvodný zväzok manželstva bol platne uzatvorený pred Bohom a Cirkvou. Takéto osoby sa znova nemôžu uzatvoriť manželstvo v katolíckej cirkvi, skôr než o neplatnosti predchádzajúceho manželstva nerozhodne príslušný cirkevný súd (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 802; Porov.: KKP, 1085).

Pápež Ján Pavol II. vo Familiaris consortio vyzýva duchovných pastierov, ale aj celé

spoločenstvo veriacich, aby rozvedeným pomáhali a usilovali sa zbaviť ich pocitu, že sú odlúčení z Cirkvi. Pápež argumentuje tým, že aj oni sú pokrstení a môžu sa a vlastne majú zúčastňovať na živote Cirkvi. Konkrétne majú počúvať Božie slovo, zúčastňovať sa na obete svätej omše, vytrvalo sa modliť, konať skutky lásky, vychovávať svoje deti v kresťanskej viere, pestovať ducha kajúcnosti a skutky pokánia. Cirkev sa má za nich modliť a posilňovať ich, a ukázať im, že je milosrdnou matkou (Familiaris consortio 1993, čl. 84).

4. Pokrvstvo. V priamej línii pokrvnosti je manželstvo neplatné medzi predkami a potomkami zákonnými aj prirodzenými. V bočnej línii je neplatné až do štvrtého stupňa vrátane (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 808; Porov.: KKP, 1091). Štvrtý stupeň v bočnej línii je to napríklad bratranec so sesternicou. Táto prekážka je cirkevného práva a možno ju dišpenzovať, keď existuje na to spravodlivá príčina. Za spravodlivú príčinu sa považuje (napr. keď takýto muž a žena čakajú spolu dieťa, alebo po neudelení dišpenzu by žili iba v kohabitácii) (Duda, 2007, s. 103).

Nezriedka sa na Slovensku objavujú sobáše s osobami, ktoré sú moslimského náboženstva, takéto sobáše môžu byť uzatvorené v katolíckom kostole iba na

základe dišpenzácie prekážky rozdielneho náboženstva (disparitas cultus). Tieto osoby na základe svojej kultúry a výchovy v inom prostredí, majú obyčajne problém pochopiť manželskú jednotu, ktorej piliere sú: manželská láska, manželská vernosť, manželská úcta. Preto takéto manželstvá sú veľmi zraniteľné. Ako príklad uvádzame výpoveď manželky zo Slovenska, ktorá sa zosobášila na základe dišpenzu „disparitas cultus“ s Mohamedom, ktorý pochádzal z Maroka.

„Na Slovensku kvôli dokladom sme sa na úrade zosobášili dňa 14.02.2004. Po čase sme mali sobáš v katolíckom kostole. O nejaký čas po svadbe vysvitlo, že keď som bola tehotná a bývala som vtedy ešte u rodičov, on mal v Taliansku vydatú milenku. Veľmi ma to šokovalo. Po nejakom čase som mu našla v SR prácu a ako náhle začal zarábať a našiel si priateľov, nastal kolobeh: flákal sa, po víkendoch, po nociach, na mňa bol zlý a agresívny, najmä slovne, ale stalo sa aj to, že ma napr. silne udrhel mobilom, rozbil skrine a pod. Stále opakoval, že potrebuje aj iné ženy, vraj s jednou ho to omrzelo, správal sa ku mne chladne, nevraživo, dával najavo, že mu idem na nervy a ja som veľmi trpela.“

Rozličné krízové situácie v manželstve

Bl. Ján Pavol II. poukazuje na to, že rôzne dôvody ako napríklad vzájomné hádky,

neschopnosť otvoriť sa medzi osobným vzťahom, môžu priviesť manželstvá do nevyliciteľnej roztržky. Ako nástroj nápravy pripomína pápež krajný prostriedok a to manželskú rozluku (Familiaris consortio, 1993, čl. 83). Podľa cirkevného práva sa to nazýva **Odlúčenie manželov pri trvaní zväzku** – v tomto prípade nejde o ukončenie manželského zväzku, ale iba prerušenie manželského zväzku na určitú dobu, pokiaľ nezaniknú dôvody odlúčenia (Vansač, 2012, s. 142).

Kódex kanonického práva uvádza tieto kanonické dôvody separácie manželov:

1. cudzoložstvo jednej manželskej stránky (kán. 1152, § 1);
2. ak jedna manželská stránka ťažko ohrozuje duchovné alebo telesné dobro druhej manželskej stránky, alebo detí (kán. 1153, § 1);
3. ak jedna manželská stránka nejako ináč robí spoločný manželský život tvrdým a neznesiteľným (kán. 1153, § 1).

Uvedené dôvody dávajú nevinnej manželskej stránke právo prerušiť spoločný manželský život, čiže oddeliť svoj život od života druhej manželskej stránky. Avšak prerušiť manželské spoluzitie natrvalo môže nevinná stránka iba na základe jediného dôvodu, ktorým je cudzoložstvo druhej manželskej stránky. Najvyšší zákonodarca Cirkvi však nezabúda pochváliť tú nevinnú manželskú

stránku, ktorá sa tohto svojho práva zriekne (kán. 1155), ba stanovuje aj prezumpciu zrieknutia sa tohto práva vtedy, ak nevinná stránka v časovej lehote šiestich mesiacov nepreruší z vlastnej iniciatívy spoločný manželský život, alebo nepožiada kompetentnú autoritu Cirkvi o vydanie dekrétu separácie (kán. 1152, § 2).⁴⁷⁷ Ak zanikne dôvod separácie, znova vzniká povinnosť obnoviť spoločný manželský život, ak miestny ordinár nerozhodne inak (kán. 1153, § 2) z dôvodu, ktorým je cudzoložstvo druhej manželskej stránky. (Duda, 2007, s. 135 - 136).

Duda (2007, s. 136) pripomína, že v dnešných časoch nie je tajomstvom, že práve v tejto oblasti má Cirkev určité problémy udržať separáciu katolíckych manželov pod svojou kontrolou aj u nás na Slovensku. Inými slovami povedané, manželia často žijú oddelene a nie sú rozvedení, ale nežiadajú ani diecézneho biskupa, aby administratívnym alebo súdnym spôsobom vydal dekrét separácie. Podľa Jána Pavla II. (1993, čl. 83), pozornosť Cirkvi si zasluhuje prípad rozvedeného manželského partnera, ktorý uznáva nerozlučiteľnosť platného manželského zväzku a nechce vstúpiť do nového (partnerského alebo manželského) spojenia s inou osobou. Takýto manželský partner zo strany Cirkvi potrebuje prejavy

lásky a pomoci, pričom ak nemá nijaké prekážky, má byť pripustený k sviatostiam. Dovolenie pristupovať k sviatostiam je častá žiadosť manželského partnera, ktorý po rozvode manželstva žiada svojho biskupa o dovoľenie pristupovať k sviatostiam. Žiadosť podáva cestou príslušného farského úradu, kde farár alebo správca farnosti má priložiť odporúčanie, aby príslušný eparichiálny biskup udelil toto dovoľenie. Osoba, ktorá žiada toto dovoľenie, nemá nijaký právny nárok na túto milosť, je to výsada eparchiálneho (diecézneho) biskupa udeliť alebo neudeliť túto milosť. Obyčajne biskup na kladne odporúčanie farára túto milosť udeľuje. Osoba, ktorá prijíma túto milosť (výsadu), má byť poučená o tom, že akýkoľvek pokus o uzavretie iného manželstva alebo spolužitie s iným partnerom udelenú milosť ruší.

Poradenstvo v procese manželskej nulity

Podľa Duda (2007, s. 131) v manželskom živote môžu vzniknúť určité nezdravé situácie, ktoré nutne treba riešiť. Môže sa napríklad stať, že z nejakých príčin sa manželský život stane neznesiteľným, ba až nebezpečným pre niektorú manželskú stránku. Alebo sa z určitých príčin rozpadne manželské spolužitie. Preto i Cirkev musí ponúknuť nejaké spôsoby riešenia takýchto situácií. Okrem

pastoračnej, sakramentálnej alebo inej pomoci Cirkev ponúka aj pomoc právnu a to, že stránky si môžu nechať preveriť na príslušnom Cirkevnom súde to, či ich manželstvo bolo platne uzavreté. Môže sa totiž zistiť, že platne uzavreté nebolo, čiže oni dvaja nikdy manželmi neboli, a teda následne môžu uzavrieť platné manželstvo s inou osobou.

Pápež Benedikt XVI. (2006) považuje proces manželskej nulity za podstatný nástroj na zistenie pravdy o manželskom zväzku. Jeho význam nespočíva v tom, aby komplikoval život veriacim, ale aby im poskytol službu pravdy. Benedikt XVI. zdôrazňuje, že inštitút procesu nie je sám osebe nástrojom vyhovieť kadejakým záujmom, ale je kvalifikovaným nástrojom na zabezpečenie spravodlivosti dať každému, čo je jeho. Proces je teda vo svojej podstate právnym inštitútom spravodlivosti a pokoja.

O neplatnosti manželstva, ktoré nie sú vyhradené Apoštolskej stolici, rozhoduje podľa kán. 1359 súdny tribunál. (Kódex kanonického práva 1983, kán. 1673 n.1-n.4). Napadnúť manželstvo sú spôsobilí: manželia alebo jeden z manželov, promótor spravodlivosti – keď neplatnosť sa stala už známou a manželstvo nemožno konvalidovať (napraviť) (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 1360;

KKP, kán. 1674). Neplatnosť manželstva môže byť vyhlásená z dôvodu:

- **zneplatňujúcej prekážky** - ktorá hoci sa týka len jednej strany, robí manželstvo neplatným. Jedná sa o tieto prekážky: Vek – predpísaný na uzavretie manželstva je muž 16 rokov a žena 14 rokov, impotencia, zväzok predchádzajúceho manželstva, posvätný stupeň (diakon, kňaz, biskup), verejný sľub čistoty v rehoľnom inštitúte, smrť svojej manželskej stránke za účelom manželstva s istou osobou, pokrvstvo, verejná mravopočestnosť, duchovné príbuzenstvo, adopcia (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 790 - 812; KKP, kán. 1073 - 1094).
- **nedostatku manželského súhlasu** – manželstva sú neschopní tí, ktorým chýba dostatočné užívanie rozumu, ktorí majú vážny nedostatok rozoznávacieho úsudku, ktorí z dôvodov psychickej prirodzenosti nedokážu vziať na seba podstatné záväzky manželstva. Neplatné manželstvo je: keď je uzatvorené v omyle vzhľadom na osobu, kto je oklamaný podvodom na získanie manželského súhlasu, ak niektorá stránka vylučuje podstatnú vlastnosť manželstva, ak je uzatvorené pod podmienkou. (Kódex kánonov

východných cirkví, 1990, kán. 817 - 827; KKP, kán. 1057 - 1107).

- **nezachovania formy slávenia sobáša** – slávenie podľa posvätného obradu vyžaduje zachovanie liturgických textov sobáša, aby bolo uzatvorené pred miestnym hierarchom (biskupom) alebo miestnym farárom alebo kňazom, ktorého delegoval biskup alebo farár a aspoň dvomi svedkami (Kódex kánonov východných cirkví, 1990, kán. 828 - 842; KKP, kán. 1108 - 1121).

Ak je stránka presvedčená, že jej manželstvo nebolo platne uzavreté, môže podať žalobný spis na kompetentný cirkevný súd, ktorým požiada o oficiálne zistenie platnosti predmetného manželstva. Ak je stránka presvedčená, že jej manželstvo nebolo platne uzavreté, môže podať žalobný spis na kompetentný cirkevný súd, ktorým požiada o oficiálne zistenie platnosti predmetného manželstva (Duda, 2007, s. 132).

Conde, In: (Duda, 2007, s. 133) navrhuje nasledovnú schému žalobného spisu:

1. Úvod - oslovenie cirkevného súdu, meno a priezvisko žalobcu i žalovanej stránky, dátumy narodenia, adresu ich bydliska.
2. Facti species - krátky výklad situácie, čiže kedy sa ako muž a žena spoznali, ako dlho spolu chodili, kedy uzavreli cirkevné

manželstvo, ako prebiehalo ich spolužitie, problémy, nezhody, kedy bol prípadne udelený civilný rozvod, koľko majú detí, atď.

3. In iure - tu treba uviesť právny dôvod, čiže stačí uviesť číslo kanóna.

4. Petitum - tu sa uvedie predmet žalobného spisu, čiže to, že sa žiada overenie platnosti uzavretia tohto manželstva.

5. Postulatio - označiť sudcu, čiže súdny cirkevný tribunál a požiadať ho o autoritatívne vyriešenie prípadu.

6. Záver - dátum, miesto, podpis žalobcu.

V žalobnom spise sa uvádzajú svedkovia, ktorí majú svedčiť o niektorých skutočnostiach dotknutých stránok.

Prílohy spisu tvoria: Krstné listy, Cirkevný sobášny list, Rozsudok o rozvode - fotokópia, Osvedčenie o trvalom pobyte stránky, ktorá podáva žalobný spis.

Žalobný spis ako vzor:

Vec: Žalobný spis

Dňa som uzavrel manželstvo s Anastáziou vo farnosti Prešov, v Košickej arcidiecéze.

Považujem ho za neplatne uzavreté. Pred cirkevným sobášom sme sa s manželkou dňa civilne zosobášili. Spolu sme chodili asi sedem mesiacov a keď mi oznámila, že spolu čakáme dieťa, súhlasil som, aby sme sa zoberali. O cirkevnom

sobáši v tom čase sme neuvažovali. Po civilnom sobáši som sa nastáhoval k manželkiným rodičom, kde sme spolu bývali. Hneď od začiatku nám svokra organizovala život. Manželka skôr bola na strane svojej mamy ako na mojej.

Ja som bol v tom čase študent tretieho ročníka Vysokej školy technickej v Košiciach, takže cez týždeň som býval na internáte a na víkendy som chodil domov.

Od začiatku to v našom manželstve nebolo v poriadku, moja manželka trpela stavmi neznášanlivosti, panovačnosti, hystérie a ustavične od začiatku vnášala do nášho spolužitia nepokoj, často ma vyhodila a s vecami z domu, a tak som išiel na internát, kde som zostával cez sobotu a nedeľu.

Keď sa mal narodiť syn, naraz sa začalo hovoriť v našej rodine, že by sme sa mali ísť zosobášiť do kostola. Ja som súhlasil vo viere, že po cirkevnom sobáši a po narodení syna sa náš vzťah zmení. Ja som z domu nebol naučený chodiť do kostola, moji rodičia chodili do kostola iba na veľké sviatky.

Po cirkevnom sobáši sa ale nič k lepšiemu nezmenilo. Dennodenné hádky a vyhadzovanie z domu pokračovalo. Situáciu som sa snažil zmeniť tak, že som zaobstaral samostatné bývanie najprv v podnájme a potom v našom byte, ale svokra často dochádzala k nám a všetok

život organizovala. Myslel som si, že situáciu zmení druhé dieťa, ale žiaľ všetko pokračovalo ako predtým. V nemohúcnosti som sa rozhodol podať žiadosť o rozvod, potom ho stiahol, žiadosť o rozvod potom podala manželka.

To všetko bolo dôvodom, že sme počas celého nášho spoločného života neboli schopní vytvoriť manželské spoločenstvo v zmysle učenia Katolíckej cirkvi.

Z týchto dôvodov považujem naše manželstvo za neplatné. Úctivo prosím o vyhlásenie jeho nulity.

Ako svedkov uvádzam....

Prešov.....

vlastnoručný podpis

Prílohy k žiadosti: Krstné listy

Cirkevný sobášny list

Sobášny list

Rozsudok o rozvode -

fotokópia

Osvedčenie o trvalom

pobyte

Účinky vyhlásenia nulity manželstva

Iste mnohých zaujíma hlavne to, či je možné po súdnom vyhlásení nulity manželstva uzavrieť nové cirkevné manželstvo. Odpoveď je jednoznačná: nové cirkevné manželstvo možno uzavrieť až po duplicitnom súdnom rozsudku, pričom oba musia byť "pro nullitate", čiže v prospech neplatnosti manželstva (kán.

1684, § 1). V praxi to znamená, že po súdnom procese na prvej inštancii a následnom vyhlásení neplatnosti manželstva súdom prvej inštancie, ktorým je najčastejšie diecézny súd, nutne musí nasledovať súdny proces na súde druhej inštancii, ktorým je najčastejšie metropolitný súd. A nové cirkevné manželstvo možno uzavrieť až vtedy, ak aj súd druhej inštancie rozhodne v prospech manželskej nulity. Totiž vynesením rozsudku o nulite sa oficiálne dokáže, že predmetné manželstvo nikdy nejestvovalo, lebo bolo neplatne uzavreté. A tak teda nejestvuje manželská prekážka predchádzajúceho manželského zväzku, a preto možno uzavrieť nové cirkevné manželstvo. Avšak každé ľudské dielo má svoje nedostatky, nevynímajúc ani súdne skúmanie platnosti manželstva. Preto Cirkev v záujme vyššej garancie pravdivosti stanovuje, že nové manželstvo je možné uzavrieť nie po prvom, ale až po duplicitnom rozhodnutí súdu v prospech manželskej nulity. Jestvujú však výnimky, totiž cirkevný súd môže v rozsudku alebo v dekréte stanoviť zákaz uzavrieť nové cirkevné manželstvo; tento zákaz môže stanoviť aj miestny ordinár (kán. 1684, § 1). Tento zákaz má dopad iba na dovoľenosť, nie však na platnosť nového manželského zväzku (Duda, 2007, s. 134 - 135).

Poradenstvo pre rodiny, ktoré sa nachádzajú v ťažkých situáciách

Podľa Jána Pavla II. (1993, čl. 77) zvýšenú pozornosť podľa príkladu dobrého pastiera má Cirkev venovať osobitným skupinám rodín:

- rodiny tých, čo sa vystažovali za prácou,
- rodiny tých, čo sú na dlhý čas vzdialení, ako sú dôstojníci, námorníci a cestovatelia,
- rodiny väzňov, utečencov,
- rodiny, ktoré žijú vo veľkomestách a v skutočnosti sú izolovaní, rodiny bez príbytkov,
- rodiny neúplne,
- rodiny, ktoré majú postihnuté deti,
- rodiny alkoholikov, rodiny z politických alebo iných dôvodov diskriminované,
- rodiny vystavené násiliu a nespravodlivému zaobchádzaniu pre svoju vieru,
- rodiny, v ktorých manželia sú neplnoletí,
- starší ľudia, ktorí sú nezriedka nútení žiť osamotene bez primeraných prostriedkov.

Konkrétnym prejavom poradenstva vo vyššie uvedených situáciách s konkrétnou pomocou môže byť projekt Sára – odbremeňovanie služby rodinám. Projekt

má svoje korene v Košiciach. Vznikol na základe konkrétnych potrieb rodín, ktoré sa dostali do krízovej situácie, štát im však nevedel zabezpečiť pomoc v potrebnej miere. Z konkrétnych skúseností pomoci rodine a posilnenia dozrievania dobrovoľníkov, vznikla myšlienka vytvoriť projekt na pomoc rodine a dozrievanie mladého človeka. Úloha tohto projektu spočíva predovšetkým v pomoci osamelým, mladým rodinám, ktoré sa ocitli v ťažkostiach, a to z rôznych príčin. Uvedenú systematickú dobrovoľnícku službu vykonávajú mladí ľudia, ktorí sa cítia byť na to disponovaní. V súčasnosti sa tento projekt, nesúci meno sestry Sára Salkaházy – rehoľníčky, ktorá bola mimoriadne vnímavá pre potreby ľudí v okolí. Realizuje v mestách Nitra, Banská Bystrica, Poprad a Pezinok.

Projekt je zameraný na tieto cieľové skupiny:

Rodina s deťmi - otec, matka, deti (do 16 r. veku) a rodiny, ktoré sú v záťažových situáciách:

- neprítomnosť príbuzných, alebo iných blízkych pomocníkov,
- problémy so zabezpečením bežného chodu rodiny z dôvodu časovej zaneprázdnenosti,
- dlhodobá fyzická a psychická vyčerpanosť,
- neúplná rodina,

- nezrelé partnerstvá,
- napätia a nedorozumenia medzi manželmi (často zdôvodnené vyčerpanosťou manželov),
- náročná výchova detí (viac detí v školopovinnom veku, deti s postihnutím, deti s poruchami správania, deti so špecifickými potrebami, deti chronicky choré).

Pri rozvíjaní tohto projektu sa otvára priestor na spoluprácu kňaza, mladých ľudí, bezdetných manželov či jednotlivcov, mládežníckych organizácii, rehoľných spoločenstiev, aktívnych dôchodcov, ako i rôznych združení veriacich (Vansač, 2010, s. 68 – 77).

Podľa Kmecovej (2012, s. 120) človek má prirodzenú túžbu sa rozvíjať a byť obohatením pre seba a pre spoločnosť v ktorej žije. Pomoc druhému človeku je podmienená uspokojením svojich potrieb, pocitom istoty a bezpečia vo svojej vlastnej rodine. Uspokojenie svojich potrieb nepojednáva len o sebeckosti človeka, ale chce povedať, že iba vyrovnaní ľudia s veľkým srdcom vedia pomáhať, dokážu prekonať svoje utrpenie a pomáhať iným.

Zodpovedné osoby za poradenstvo v Cirkvi

Prvou osobou, ktorá sa stará a riadi pastoráciu rodín v eparchii (diecéze) je biskup. On ma predovšetkým venovať

záujem, starostlivosť, čas, prostriedky a najmä osobne poskytovať pomoc rodinám (Familiaris consortio, 1993, čl. 73). Podľa Dekrétu Christus dominus, (čl. 13) biskup má predkladať kresťanské učenie tak, aby dalo odpoveď na ťažkosti a problémy, ktoré ľudí najväčšmi trápia a znepokojujú.

Pastoračné pôsobenie biskupov vo svojej (eparchii) diecéze vo vzťahu k rodinám má široký záber na Slovensku.

Každý biskup v eparchii- diecéze v duchu Pastoračného plánu Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013, (2007, čl. 39) má:

- diecéznu radu pre rodinu (komisia pre rodinu), ktorej úlohou je navrhovať biskupovi aktivity na eparchiálnej (diecéznej úrovni), ale aj na farskej úrovni.
- diecézne centrum pre rodinu, ktorého úlohou je:
 1. vnášať do spoločnosti poznanie hodnôt rodiny
 2. prispievať k obnove rodinného života a tradícií
 3. pomáhať rodinám prekonávať problémy a ťažkosti, v ktorých sa ocitli
 4. podporovať rodiny a rozvíjať rodinný život, organizovať a zabezpečovať osvetovú a charitatívnu činnosť so zameraním na rodiny
 5. sprostredkovať zdravotnú, právnu, sociálnu a psychologickú pomoc

bezdetným manželským párom

(www.centrumsigord.sk).

Centrá pre rodinu na úrovni eparchie (diecézy) spolupracujú s odborníkmi v oblasti práva, psychológie, medicíny, teológie a iných vedných disciplín, takže majú potenciál na to, aby rodine alebo členovi rodiny poskytli kvalifikované poradenstvo.

Na úrovniach partikulárnych Cirkví sú to biskupi, ktorí sú zodpovední za caritas uskutočňovanú na území ich diecézy. Na nich je prvotná zodpovednosť za to, že služba lásky v ich partikulárnej cirkvi sa uskutočňuje. To výslovne sľubujú pri biskupskej vysviacke. Podrobne ich zodpovednosť je opísaná v Direktóriu pre pastoračnú službu biskupov. Ich úlohou je starať sa o to, aby sa dostavalo pomoci predovšetkým tým, ktorí ju najviac potrebujú, ako to uvádzajú Skutky apoštolov (Sk 2, 42 – 44) vo vnútri komunit, ale i mimo nej (Apostolorum successores, 2004, čl. 194).

Charita je súčasťou cirkvi a tým je povolaná k službe chudobným. Na Slovensku vznikla v roku 1927. Korene Gréckokatolíckej charity siahajú do roku 1947, keď ju blahoslavený biskup Pavol Peter Gojdič zriadil ako diecéznu pobočku Ústrednej Karity na Slovensku. Slovenská katolícka charita obnovila svoju činnosť v

septembri 1991 ako celok pozostávajúci z jednotlivých diecéznych charít.

Gréckokatolícka charita v Prešove vo svojom poradenskom centre poskytuje tieto služby:

- sociálna prevencia,
- sociálne poradenstvo (informačné, rodinné a pod.),
- prvý kontakt s klientom, príprava resocializačných krokov a sprostredkovanie ubytovania resp. služieb v RS CKD aj mimo neho,
- vedenie Centrálnej evidencie klientov RS CKD / transformácia do podoby softvéru/,
- spolupráca s vedúcimi zariadení pri umiestňovaní klientov v RS CKD,
- terénna a vyhľadávacia činnosť na území mesta Prešov,
- sprevádzanie klientov na ich neintegračnej ceste späť do spoločnosti,
- administratíva, korešpondencia a pod.,
- sociálna výpomoc, peňažná úschova, spolu hospodárenie, potravinová výpomoc,
- osobná hygiena – poskytnutie hygienických potrieb, sprcha, možnosť výmeny ošatenia a obuvi,
- kontakt s liečebňami a nemocnicami, príp. lekármi (sprevádzanie klientov),
- výpomoc pri riešení krízových situácií (povodne, humanitárna pomoc).

Biskupovi pomáhajú kňazi, ktorých úloha - tvorí základnú časť služby Cirkvi manželstvu a rodine. Kňazi pomáhajú manželom a rodine nielen na vnútornom fóre, ale i na vonkajšom fóre a v sociálnej oblasti. Ján Pavol II. zdôrazňuje, že kňazi sa majú správať k rodinám ako otcovia, bratia, pastieri a učitelia. Poradenstvo a náuka, ktoré poskytujú rodinám má byť v súlade s autentickým učiteľským úradom Cirkvi. Teológovia a odborníci v rodinných otázkach prispievajú v oblasti poradenstva tým, že presne vysvetľujú učenie Učiteľského úradu cirkvi (Familiaris consortio, 1993, čl. 73).

Podľa Jána Pavla II. (1993, čl. 74, 75) okrem biskupov a kňazov zodpovední za pastoračiu a poradenstvo pre rodiny sú:

- rehoľníci a rehoľníčky a Bohu zasvätené osoby. Práve oni majú rozvíjať svoju službu jednotlivo alebo spoločne v prospech rodín. Zvlášť sa majú starať o deti chudobné, telesne a duševné postihnuté, navštevovať rodiny najmä neúplné a rozvrátené a starať sa o chorých. Majú pomáhať poučovaním, radami a modlitbami. Ján Pavol II. zdôrazňuje, že práve tieto zasvätené osoby apoštolát rodín majú považovať za najdôležitejšiu úlohu svojho apoštolátu.

- laici – odborníci – právnici, psychológovia, sociálni pracovníci, poradcovia a iní, ktorí jednotlivo alebo v spojení v rôznych združeniach poskytujú pomoc a svojim poučaním, radou usmerňovaním a ochranou.
- hromadné oznamovacie prostriedky – tieto prostriedky konštatuje Ján Pavol II. môžu blahodarné pôsobiť na rodinný život a mravy a na výchovu detí. V týchto prostriedkoch sú aj skryté nástrahy a nebezpečenstvá, ktoré nemožno podceňovať. Nakoľko tieto prostriedky podobne ako škola ovplyvňujú detí, rodičia sa majú aktívne zúčastňovať na ich kritickom a rozumnom používaní.

Záver

Keď Kristus pred svojím nanebovstúpením povedal apoštolom: „*Chod'te do celého sveta a hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu. Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený.*“ (Mk 16, 15 – 16). Týmito slovami apoštolom a ich nástupcom v Cirkvi dal mandát na to najdôležitejšie poradenstvo a to pomáhať ľuďom správne žiť. Preto poradenstvo v Cirkvi má vznešený cieľ- správny život v súlade s vierou a Božími

prikázaniami a večný život v Kristovi našom Pánovi.

Zoznam použitej literatúry:

- [1] BENEDIKT XVI. 2006 *Deus caritas est*, Spolok Svätého Vojtecha 2006, s. 62, ISBN 80 - 7162 - 594-9
- [2] BENEDIKT XVI. 2006. *Prihovor Apoštolskému súdu Rota Romana*, In: *Tribunál, Informácie a články z kanonického a koncesného práva*, Spišská Kapitula, 2/2006, [citované 2014-01-30]. Dostupné na internete: <http://tribunal.kapitula.sk/2006-2/kardinal.htm>
- [3] BUČKO, L. 2010. *Misijná a charitatívna činnosť*, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce Sv. Alžbety, n. o. Fakulta misijnej práce a tropického zdravotníctva Jána Pavla II: Bratislava 2009, ISBN 978-80-89271-37-5.
- [4] ČITBAJ, F.: *Služba vyučovania a misionárska Cirkev v kánonickom práve*, In: *Theologos*. Prešov : GTF PU, 2012, roč. 14, č. 1, s. 154-167. ISSN 1335-5570
- [5] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, *Apostolicam actuositatem*, Dekrét o laickom apoštoláte In: *Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I.*, SSV, Bratislava 1969.
- [6] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, *Gaudium et spes, Pastoralna konštitúcia o Cirkvi v súčasnom svete*, In: *Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I.*, SSV, Bratislava 1969.
- [7] DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, *Sacrosanctum concilium*, Konštitúcia o posvätnej liturgii, In: *Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu I.*, SSV, Bratislava 1969.

- [8] DUDA, J. 2007. *Katolícke manželské právo*, Druhé prepracované vydanie, Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, Ružomberok 2007. 150 s. ISBN 978-80-8084-170-6
- [9] HERIBAN, J.: *Úvody do Starého i Nového Zákona s výberovou a tematicky zoradenou bibliografiou*, SSV Trnava 1997, ISBN 80-7162-191-9
- [10] HERIBAN, J.: *Príručný lexikón biblických vied*, Vydavateľstvo Don Bosco, Bratislava 1998, ISBN 80-88933-07-2
- [11] JÁN PAVOL II.: *Redemptoris missio*, O stálé platnosti misijného poslaní, Zvon Praha 1994, ISBN 80-7113-101-6.
- [12] JÁN PAVOL II. 1993. *Familiaris consortio*, exhortácia o úlohách kresťanskej rodiny v dnešnom svete, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1993, 189 s. ISBN 80-7162-052-1
- [13] JÁN PAVOL II. 1994. *Gratissimam sane*, Apoštolský list rodinám. [online]. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1994. [citované 2013-01-30]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/?cid=111728214>
6
- [14] KMECOVÁ, J.: Personalizmus a rozvoj osobnosti v kontexte sociálnej práce, In: . In: DANCÁK, P., ŠOLTÉS, R., HRUŠKA, D.: *DISPUTATIONES QUODLIBETALES, Humanizmus & tolerancia*, Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta 2012, s. 107 -124, ISBN 978-80-555-0719-4.
- [15] KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. 1999. 2. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha 1999, 918 s. ISBN 80-7162-259-1
- [16] KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA, Latinsko-Slovenské vydanie, KBS Bratislava 1996, ISBN 80-7162 - 061-0
- [17] KÓDEX KÁNONOV VÝCHODNÝCH CIRKVI, Wydawnictwo Archidiecezji Lubielskiej „Gaudium“ Lublin 2012, ISBN 978-83-7548-090-0
- [18] KONGREGÁCIA PRE BISKUPOV, 2004. *Apostolorum successores*, Direktórium pre pastoračnú službu biskupov, Vatikán 2004.
- [19] KNOTZ, K. 2010. Zásady spovedania manželov podľa Sprievodcu pre spovedníkov, In: AUGUSTYN, J.: Umenie spovedať Poradca pre kňazov a laikov, Dobrá kniha Trnava, Spolok svätého Vojtecha Trnava 2010, s. 336-349, ISBN 978-80-7141-697-5
- [20] LÉON-DUFOUR, X., DUPLACY, J. a kol.: *Slovník Biblickej Teológie*, Zagreb 1990.
- [21] PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPRAVODLIVOSŤ A POKOJ. 2008. *Kompendium sociálnej náuky Cirkvi*, 1. vyd. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2008, 545 s. ISBN 978- 80-7162-725-8
- [22] ORZESZYNA, J. 2010. Spoved' snúbencov a manželov, In: AUGUSTYN, J.: Umenie spovedať Poradca pre kňazov a laikov, Dobrá kniha Trnava, Spolok svätého Vojtecha Trnava 2010, s. 336-349, ISBN 978-80-7141-697-5

[23] SVÄTÉ PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA.: Trnava: Spolok svätého Vojtecha 1998, ISBN 80-7162-236-2

[23] ONDRUŠOVÁ, Z., OLÁH, M., VAVREČKOVÁ, V. Rozvojové trendy sociálnej práce. Vysoká škola sociálne správni, 2017. 127 s. ISBN 978-80-87291-22-1.

[24] ROZINAJOVÁ, H.: *O láske, sexe, manželstve, rodičovstve*. Martin: Osveta, 1990, 242 s. ISBN 80-217-0113-7

[25] SCHAVEL, M., OLÁH, M. 2010. *Sociálne poradenstvo a komunikácia*, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava 2010, 2018 s. ISBN 80-8068-487-1

[26] SZPAKOWSKI, B.: *Spovedanie ľudí osobitne ťažkých životných situáciách*, In: AUGUSTYN, J.: *Umenie spovedať* Poradca pre kňazov a laikov, Dobrá kniha Trnava, Spolok svätého Vojtecha Trnava 2010, s. 336-349, ISBN 978-80-7141-697-5

[27] ŠPIDLÍK, T.: *Spiritualita kresťanského východu, Řím – Křesťanská akademie Velehrad* 1983, s. 437.

[28] ŠPIDLÍK, T.: *Pramene svetla*, Spolok sv. Vojtecha Trnava 2000, Vydavateľstvo otcov baziliánov Blahovistník, Prešov 2000, s. 558, ISBN 807162-323-7.

[29] ŠTEFKO, A.: *Dôstojnosť človeka v chorobe, starobe a zomieraní*, Dobrá kniha Trnava 2003, s. 145, ISBN 80-7171-429-8

[30] VANSÁČ, P. (2012). *Základy sociálnej a kultúrnej antropológie*, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o. v

Bratislave, Ústav sociálnych vied a zdravotníctva bl. P. P. Gojdiča v Prešove, Prešov 2012, s. 192, ISBN 978-80-8132-059-0

[31] www.centrumsigord.sk

[32] www.gkcharita-po.sk

Kontakt na autora:

Peter Vansač, doc. ThDr. PhD.

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety

Bratislava, n. o.

Detašované pracovisko bl. Metóda Dominika Trčku, Michalovce

e-mail: pvensac@sinet.sk